

22 / 7

Verksam politisk satir

I MAJ 1954 uppförde Kanadas halvstatliga radioföretag, Canadian Broadcasting Corporation, ett skådespel, som utgjorde en satir över McCarthys verksamhet i den amerikanska senaten. Framgången var sensationell; radions telefoner blockerades av entusiastiska lyssnare. I Kanadas parlament höjdes emellertid röster mot utsändningen; var det lämpligt att radion förhånade vad som skedde i en angränsande, "vänskapligt sinnad" stat? Efter några månader kom spelet på grammofonplattor till USA, och här blev framgången ännu större; på ett par timmar slutsåldes efter en anmälan i New York Times den första laddningen av skivor. På vårvintern 1955 talade alla människor om den glänsande parodin, och den spelades i tiotusentals amerikanska hem. Eisenhower uppgavs ofta spela skivan för sina besökare, vid flera tillfällen uppfördes spelet av amerikanska radioföretag, och i den stigande reaktionen mot McCarthyismen blev det en ovärdlig tillgång. Sällan eller aldrig under senare tid har en politisk satir varit så effektiv. Nu föreligger äntligen spelet i bokform, utgivet av ett engelskt förlag: *Reuben Ship, The Investigator* (Sidgwick and Jackson, 8:6 shilling).

Senator Garson (alias McCarthy), den amerikanska kongressens främste undersökare, dör vid en flygolycka och söker invandringsställstånd i himmelen. Inom kort avancerar han från supplikant till undersökningsledare. Då nämligen portvaktschefen, Sankte Per, erkänner att möjligen ett och annat misstag genom tiderna begåtts vid prövningen av invandrare lyckas Garson bli ordförande i en kommitté som skall granska hur arbetet sköts; i kommittén insätter han män som inkvisitorn Torquemada och Jakob II:s överdomare Jeffreys. Därefter börjar en utrensning i stor stil: Sokrates, Milton, Jefferson, Voltaire, Lincoln och många andra får inför kommittén redogöra för sina åsikter, och då de gör betänkliga uttalanden om tolerans och frihet döms de att "i enlighet med bestämmelserna om inre säkerhet överlämnas till en immigrations-tjänsteman för förpassning från Här Upp till Där Nere". I alla himlens vrår sprider sig skräck för utrensning och därmed en anda av välsinne och subordination. Inom poeternas krets meddelar Tennyson att "mr Shelley kommer tyvärr inte att vara närvarande i kväll och måste betövas sitt medlemskort. Låt mig också framhålla att de åsikter som mr Shelley framfört under sitt medlemskap i denna grupp inte på något sätt avspeglar uppfattningen hos andra medlemmar." Galilei kastas ut från sitt laboratorium som en "säkerhetsrisk", musikerna utesluter Chopin efter kommitténs undersökning. Till slut går det för långt, och chefen (Gud) finner sig tvungen att ingripa; Garson sändes sinnessjuk tillbaka till jorden efter ett hysteriskt ut-

brott, då han vill usurpera själva chefsbefattningen.

En del grovheter och naiviteter finns i spelet, men i huvudsak är det kvick och sakligt inträngande polemik. Ungefär så gick det i själva verket till i McCarthys beryktade undersökningsutskott. Det vidriga hos McCarthy kommer — liksom i televisionsupptagningarna på sommaren 1955 — utomordentligt väl fram: den lömska artigheten, de kvajuridiska formuleringarna, de snärjande frågorna och metoden att vrida svaren snett, den plötsliga brutaliteten, salvelsen och den låtsade passionen. Genom spelets uppbyggnad blir det möjligt att till åhörarna förmedla historiens mest berömda frihetsdeklarationer i lättillgänglig form; verkningarna av McCarthyismen blir belysta genom briljanta intermezzon. Kombinationen av cynismer och lustigheter med en viss moralisk-religiös grundton har säkerligen förträffligt passat den amerikanska publiken.

Behandlingen av Karl Marx är ett gott exempel på den uppfinningsförmåga som präglar spelet. Att fördöma Marx skulle uppenbarligen strida mot spelets allmänna tendens, att upphöja honom till frihetshjälte skulle vara alltför "oamerikanskt". Man har skickligt gått en medelväg, eller kanske rättare undvikit frågan. Tre gånger blir Karl Marx framkallad inför kommittén, men det visar sig alltid vara fel Karl Marx; en är urmakare, en är planostämmare och en är bagare, och ingen har hört talas om det kommunistiska manifestet. Kommittén resolverar därför: "Det finns vissa tvivel hos kommitténs medlemmar på att den verkliga Karl Marx är närvarande. Kommittén vill vara rättvis. Vi vill inte att oskyldiga människor skall bli lidande. Emellertid är säkerheten det väsentliga. Det är därför kommitténs beslut att alla personer med namnet Karl Marx skall förpassas från Här Upp till Där Nere...".

HERBERT TINGSTEN

23 / 7

Moskvamötet och Tyskland

Östtyskarnas besök i Moskva blev, som man kunde vänta, en bekräftelse på att "Tyska demokratiska republiken" är ovillkorligt bunden vid Ryssland. De ryska tidningarnas referat av talen och deras kommentarer till mötet visar att ryssarna står fast vid den ståndpunkt som vid Genèvekonferenserna och i andra sammanhang fastslagit, om också i dubbelspråkets speciella formuleringar. Man vill gärna att Tyskland skall bli enat — om hela Tyskland blir kommunistiskt och alltså en rysk satellitstat. I sitt stora tal yttrade Chrustjev, som även vid detta tillfälle framträdde som diktatorparets förste man, att "imperialisterna och monopolisterna önskar en återförening av Tyskland på basen av Bonnförfattningen, det vill säga på en rent kapitalistisk grundval"; Östtyskland — liksom Ryssland — kräver däremot "en återförening på socialistisk grundval, det vill säga på den grundval som gäller för deras stat". De västtyska socialdemokraterna, som ännu på Münchenkonferensen för några dagar sedan

sade sig tro på möjligheten av en återförening genom fria val — därest Västtyskland valde neutralitetslinjen —, torde efter detta finna det än svårare att bevara sina illusioner. Till och med hr Undén, som för ett år sedan påstod att ryssarna kunde tänkas uppge Östtyskland i den demokratiska återföreningens tecken, lär finna sin prognos förfelad — den är ett av de mest markanta bevisen på hur grovt den svenske utrikesministern missuppfattar det utrikespolitiska läget.

Chrustjev framhöll också att ryssarna såsom "konsekventa internationalister" ville hjälpa sina "bröder i klasskampen, hjälpa dem att uppnå vad vi önskar åt oss själva... vi skall inte spara våra krafter för att folken skall röra sig framåt mot socialismen". De orden klargör att infiltrations- och expansionspolitiken fortfarande är de ryska härskarnas ledande och fasta grundsats — talet om koexistens endast uttryck för en tillfällig politisk manöver inför demokratiernas sammanhållning och styrka.